

ALTENBURG W. & VAN DER KAMP J. 1985. *Importance des zones humides de la Mauritanie du Sud, du Sénégal, de la Gambie et de la Guinée-Bissau pour la Barge à queue noire* (Limosa l. limosa). (RIN contributions 1985-1) Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum. 117 p. Prijs f 16.

Onder auspiciën van WWF/IUCN bezocht een Nederlandse expeditie onder leiding van E. P. R. Poorter in de winter van 1982/83 Senegal en Guinee-Bissau (West-Afrika), alwaar onder meer een inventarisatie werd gemaakt van de aantallen steltlopers en van de gebieden waar ze verblijven. Het bleek dat in Guinee-Bissau uitgestrekte wadgebieden voorkomen waar grote aantallen steltlopers overwinteren en dat de rijstvelden van groot belang zijn als foerageergebied voor Grutto's.

In najaar en winter 1983/84 werd een tweede Nederlandse expeditie door WWF/IUCN mogelijk gemaakt met als doelstellingen: (1) het inventariseren van de overwinteringsgebieden van de Grutto in Zuid-Mauretanïë, Senegal, Gambia en Guinee-Bissau, (2) het houden van tellingen, (3) het beschrijven van specifieke grutto- biotopen en (4) het verrichten van onderzoek naar mogelijke schade aan rijstculturen door de Grutto. De punten (1) en (3) komen in dit rapport uitvoerig aan de orde: een uitgebreide beschrijving van het onderzoeksgebied (er worden maar liefst zeven typen rijstculturen onderscheiden) en van het belang van de onderzochte wetlands als doortrek- en overwinteringsgebied beslaat meer dan de helft van het Frans-talige deel van het verslag.

De tellingen leverden in de rijstvelden van Guinee-Bissau 110 000-200 000 Grutto's op (dit is 30-65% van de Noordwesteuropese populatie), in Gambia 5000-10 000 Grutto's (2-3%) en in Senegal 9800 Grutto's (3%). Men verwacht dat nog zo'n 30 000 Grutto's ten zuiden van Guinee-Bissau (in Guinee-Conakry en Sierra Leone) overwinteren. In de tabellen met telresultaten (hoofdstuk 4) wordt helaas niet altijd de oppervlakte van de getelde gebieden vermeld, zodat het moeilijk is de betekenis van de getelde aantallen te beoordelen. Het hoofdstuk over de prooikeuze en de voedselopname heeft voornamelijk betrekking op de situatie in de rijstvelden van Guinee-Bissau. Daar werden vrijwel alle onderzochte uitwerpselen verzameld, bodemfauna en insecten bemonsterd en waarnemingen aan het foerageren verricht. Hoewel de totale waarnemingstijd nergens expliciet vermeld wordt, krijgt men de indruk dat het in totaal om 75 minuten gaat. Op grond hiervan en met behulp van literatuurgegevens en enkele aannamen wordt berekend dat een Grutto 1000-1100 rijstkorrels per dag eet. Omdat de vogels voornamelijk de restanten van al geogste rijst eten en deze rijst ruimschoots in de behoefte voorziet,

kan er niet of nauwelijks van schade gesproken worden.

Het rapport is in het Frans geschreven en bevat naast een korte Franse en Portugese samenvatting ook een wat uitgebreidere Nederlandse en Engelse samenvatting.

Anne-Marie Blomert

KASPAREK M. 1985. *Die Sultanssümpfe. Naturgeschichte eines Vogelparadieses in Anatolien*. Kasparek, Heidelberg. 154 p. DM 28 (te bestellen door storting van DM 28 op Postscheckkonto Karlsruhe (BLZ 66010075) 179835-758 ten name van Kasparek Verlag).

Op de centraal-Anatolische hoogvlakte in Turkije liggen een groot aantal meren welke van groot belang zijn als doorgangs- en overwinteringsgebieden voor Palearctische watervogels en steltlopers. De Sultansmeren vormen daaronder mogelijk de belangrijkste schakel. Een zoutwater- en een zoetwatermeer, omringd door 20 000 ha moerasgebied, liggen hier ingebed in 80 000 ha steppe. Bergketens met de 3917 m hoge Erciyas-vulkaan als prominente piek omzomen de wijde vlakte.

De Sultansmeren zijn betrekkelijk goed onderzocht, vandaar ook deze monografie in boekvorm. Rond 60% (251 soorten) van de Turkse avifauna is in dit gebied waargenomen. Als broedgebied is het van groot belang voor o.a. Dwergaalscholver (200 paar), reigerachtigen, Flamingo (1500-2000 paar in 1970), Witkop-eend (20 paar) en Woestijnplevier (15 paar). In het winterhalfjaar is c. 40% van de 600 000-1 450 000 in Turkije verblijvende watervogels in de Sultansmeren aan te treffen. Daarbij is vooral de Wintertaling belangrijk (70% van alle overwinteraars in Turkije). Van de Flamingo zijn in het najaar maximaal 54 000-70 000 vogels geteld. Ook steltlopers zijn in het najaar goed vertegenwoordigd, zeker gezien de betrekkelijk geringe omvang van de slikken.

Hoewel in het boek de vogels de meeste aandacht krijgen, wordt tevens (soms uitgebreid) stil gestaan bij mollusken, vissen, amfibieën, reptielen en zoogdieren. Daarnaast komen ook geologische opbouw, waterhuishouding, demografie en economie aan de orde. In de jaren zestig werden plannen uitgewerkt om het moerasgebied volledig droog te leggen. Door toedoen van natuurbeschermers is dit plan grotendeels getorpedeerd. Een omvangrijk deel van het gebied is inmiddels tot natuurreserveaat uitgeroepen. Hierdoor is tevens een halt toegevoerd aan de excessieve jacht, het

verzamelen van eieren en het snijden van riet in de broedtijd.

Het onderhavige boek laat zien dat een gedreven eenling een coherente „case-study” kan afleveren, zich basierend op eigen veldwerk en uiteenlopende en fragmentarische bronnen. Het incorporeren van Turkse literatuur is daarbij een groot voordeel gebleken. Samen met de serie „Birds of Turkey” heeft de auteur een goede ontwikkeling in gang gezet, en het is te hopen dat binnenkort eveneens deeltjes verschijnen over andere internationaal belangrijke moerasgebieden als die in de Goksü-delta en bij Ereğli. Tevens is gebleken dat systematische waarnemingen in de broedtijd een vooralsnog nauwelijks ontgonnen gebied vormen, waarvan spectaculaire resultaten verwacht mogen worden.

Rob G. Bijlsma

VOGELWERKGROEP RIJK VAN NIJMEGEN EN OMSTREKEN 1985. *Vogels van de Ooijpolder*. Van Hoorn, Nijmegen. 331 p. Prijs f 26,50 (te bestellen door overmaking van f 33 (inclusief verzendkosten) op postbank 2 615 911 ten name van Antiquariaat Van Hoorn te Nijmegen).

De naam Ooijpolder heeft in vogelend Nederland een bekende klank. In de afgelopen vijftien jaar is dan ook terecht heel wat tam-tam gemaakt om dit fraaie stuk rivierenland te vrijwaren van kwalijke ingrepen als huizenbouw en verlegging van een bocht in de Waal. Hoewel de Ooij sinds jaar en dag door vogelaars wordt bezocht, bestond er tot op heden geen avifaunistisch overzicht, enkele gestencilde verslagen daargelaten. Het boek dat in deze leemte voorziet, oogt sympathiek door de verzorgde lay-out en de vele tekeningen van Jeroen Helmer. Deze is er in veel gevallen in geslaagd een moment van herkenning op te roepen, niet alleen door de vaak raak getypeerde vogels, maar bovenal door de sfeervolle landschappelijke achtergrond. De tekst is wat breedvoerig en tendeert af en toe naar het anecdotische, maar is misschien wel juist daarom zo prettig leesbaar.

Het boek opent met hoofdstukken over het landschap en haar ontstaansgeschiedenis, in avifauna's verplichte en vaak taaië kost, maar hier in haar eenvoud goed te verteren. Puttend uit aantekeningen van de gebroeders Oomen van omstreeks 1920 wordt vervolgens een beeld geschetst van de vogelstand van vroeger en deze vergeleken met die van nu, waarbij men van enige speculatie niet vies is. Daarna komt een beschrijving van het systematische veldwerk, dat vooral na 1968 heeft plaatsgevonden. De laatste gebiedsdekkende broedvogelinventarisatie blijkt in 1978 te zijn uitgevoerd, zodat met name de verspreidingskaarten af en toe verouderd zullen zijn.

Besprekingen van het voorkomen per soort nemen het grootste deel van het boek in beslag. De grafieken die het voorkomen over het jaar aangeven, zijn vreemd genoeg zo sterk geschematiseerd dat ze weinig exacte informatie bieden. Ook lijken ze wat willekeurig gekozen te zijn. Waarom bijvoorbeeld wel een grafiek van Heggemus en Goudhaantje, en niet van soorten als Tafleend en Kuifeend waarover veel meer bekend moet zijn? Bij sommige soorten wordt in tabelvorm het voorkomen over een lange reeks van ja-

VOGELS VAN DE OOYPOOLDER

ren getoond, zonder dat duidelijk is of ook elk jaar systematisch naar de soort gezocht is; kennis hieromtrent is echter voor de interpretatie van bijvoorbeeld de tabel met aantalschommelingen van de Waterral essentieel. Desalniettemin is er in de soortbesprekingen voldoende aan informatie opgediept om de aandacht geboeid te houden. Alleen al de beschrijvingen van het reilen en zeilen van kenmerkende bewoners als Woudaapje, Roerdomp, Blauwborst, Rietzanger en Grote Karekiet zijn ook in landelijk opzicht van belang.

Het lezen van dit boek roept onweerstaanbaar op tot verder onderzoek, een belangrijk gegeven dat in moderne avifauna's wel eens tussen de getallen vermorzeld dreigt te worden. Wanneer de auteurs zich ten doel hebben gesteld een vlot leesbaar, inspirerend, niet al te diepgravend boek te maken, dan zijn zij in hun opzet volledig geslaagd.

Fred Hastings

ZWART F. 1985. *De broedvogels van Terschelling*. Van Gorcum, Assen. 176 p. Prijs f 29,50.

Dit boek vervangt het eerste gedeelte (broedvogels) van Tanis' *De vogels van Terschelling* (1963). In de bijna kwart eeuw die tussen beide publicatiejaren ligt, is er veel veranderd. Negentien (onder)soorten deden hun intrede, zes zijn van Terschelling verdwenen. Deze twee getallen laten slechts het topje van de ijsberg zien, want ook van de blijvers veranderden in veel gevallen de aantallen, soms in negatieve, soms in positieve zin.

Het boek start met een voorwoord van Jan Rooth, vier decennia reeds een trouwe Skylge-ganger, en een inleiding, waarna volgen materiaal en methoden van

onderzoek, de ontwikkeling van het landschap en enkele factoren die voor broedvogels van belang zijn. De soortbeschrijvingen vormen uiteraard de hoofdmoot van het boek. De publicatie wordt afgesloten met een overzicht van de broedvogels, samenvattingen (Nederlands, Oost-Terschellings, Engels), literatuur en bijlagen.

Het boek is rijk geïllustreerd met veel goede landschapsfoto's (zwart-wit en kleur), ook historische, een prima idee want zo krijgt de lezer een betere indruk van de ontwikkeling van het aanzien van het eiland dan men met woorden kan aangeven. Vogelfoto's zijn schaars (slechts één op die op de buiten- en binnenkant van de kaft na, die nota bene beide *overwinterende* Scholeksters betreffen), maar er zijn veel fraaie

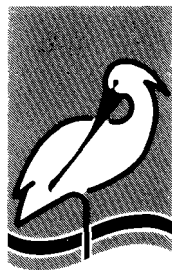
pentekeningen van de hand van Eke van Mansvelt (al valt er op een enkele wel iets aan te merken).

De soortbeschrijvingen geven informatie over het aantalsverloop vanaf het begin van deze eeuw. Jammer dat voor de historische gegevens meestal is teruggegrepen naar het boek van Tanis en de oude bronnen zelf niet zijn geraadpleegd. Nu zijn bij sommige soorten (o.a. kiekendieven) onnodig gaten in de jaarrekeningen gevallen. Daarmee is het algemene beeld over het aantalsverloop echter niet geschaad. Ik vind Freek Zwart's boek dan ook een waardige opvolger van het werk van Tanis. Nu de niet-broedvogels nog! Wie pakt de handschoenen op, nu Freek Zwart te kennen heeft gegeven zelf niet aan die klus te willen beginnen?

Arie L. Spaans

Driebergseweg 16 c
3708 JB Zeist
Telefoon 03404-25406

nederlandse vereniging tot bescherming van vogels

Unieke aanbieding vogelmonografieën

Met een aanzienlijke korting biedt Vogelbescherming de volgende deeltjes aan uit de populair-wetenschappelijke serie vogelmonografieën van de uitgeverij Kosmos:

De Blauwe Reiger Tommy Dybbro
(vertaling Alfred Blok)

De Boomvalk Rob Bijlsma

De Bosuil Johan Mooij

De Buizerd Dick Poppe & Bernard Vos

De Kerkuil Johan de Jong

De Kleine Rietgans Jules Philippona

Deze boekjes verschaffen uitgebreide informatie over uiterlijk, verspreiding, trek, gedrag, broedbiologie en voedsel; rijk geïllustreerd met zwart-wit foto's en tekeningen.

● per deel f 14,75 (winkelprijs f 25)

● bij afname van minstens 5 delen f 13 per deel

● complete serie van 10 delen f 100.

De Knobbelzwaan Pelle Andersen-Harild
(vertaling Wim Ruitenbeek)

De Torenavalk Ib Trap-Lind

(vertaling Eduard Osieck)

De Waterral Gerard de Kroon

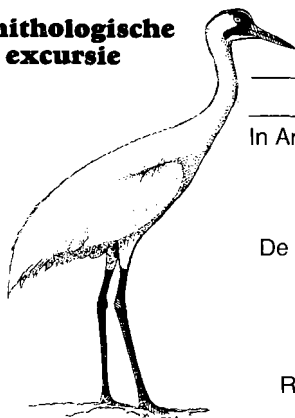
De Zilvermeeuw Kjeld Hansen

(vertaling Rob Goldbach)

U kunt bestellen door overmaking van het totaalbedrag op postbank 1 882 523 ten name van Vogelbescherming te Zeist onder vermelding van de gewenste deeltjes.

NATUUR CULTUUR REIZEN

**Ornithologische
excursie**

Vogelreis Amerika

2 weken Arizona, 1 week Californië

In Arizona bezoeken we canyons, hooggebergte, deserts en de grensstreek met Mexico.

In Californië excursies in de bergen, langs de Pacific kust en op zee.

De uitstekende gidsen Michael Dale en Roger Andrew, ons welbekend, met specifieke kennis van de Amerikaanse avifauna, zijn onze begeleiders.

Prachtige landschappen; $\pm$ 250 soorten.

Reisdatum: augustus 1987

Reissom: $\pm$ f 5.900,— (maaltijden niet inbegrepen).

24-daagse Natuurreis Tanzania-Rwanda

Tanzania: Ngorongoro krater - neushoorn,
Serengeti National Park - trek wildebeest,

Rwanda: Akagera National Park -
oorsprong Nijl - Parc National des Volcans
- voettocht naar gorilla's.

Begeleid door Drs. Titia Brantsma-van
Wulfsten Palthe.

Reisdatum: 23 januari - 15 februari 1987.

Reissom: f 8.935,— p.p.

(volledige verzorging).

Zeiltocht door de Galapagos Archipel

Wie de Galapagos echt wil beleven krijgt de kans dit per zeilboot te doen; eilanden als Fernandina, James, Tower etc. kunnen vanaf vlak onder de kust bekeken worden.

Een telg van de familie Angermeyer, zal een kleine groep natuurliefhebbers langs de eilanden varen.

Begeleid door Magda de Groeve, Hoofd Educatieve Dienst van de Koninklijke Maatschappij der Dierkunde van Antwerpen.

Reisdatum: 28 februari - 22 maart 1987.

Reissom: f 9.500,— p.p.

(volledige verzorging)

Natuurreis India

Een gevarieerde reis langs de mooiste natuurparken: Forest Lodge in Kaziranga, Kanha National Park, vogelobservaties in Bharatpur. Tentenkamp-safari tochten in Rann of Kutch. Architectuur en cultuur o.a. in Delhi, Jaipur en Agra.

Begeleid door dhr. A.J.J.J.M. van Hooff, directeur Burgers Dierenpark, geassisteerd door Raj Singh.

Reisdatum: 14 maart - 5 april 1987.

Reissom: f 8.335,— p.p.

(volledige verzorging).

**STICHTING
avicula**

ter bevordering van

**NATUUR
CULTUUR
REIZEN**

Wilt U nadere informatie over deze reizen, zendt dan deze coupon in een ongefrankeerde envelop naar:

**Holland Travel Service
Antwoordnummer 1153,
3000 WB Rotterdam**

Tel. inlichtingen: R. J. E. Schaap
Telefoon (010) 4252388/4252331
St. Jobsweg 30, 3024 EJ Rotterdam

Verantwoordelijk voor de uitvoering en organisatie
Blue Air B.V. handelende als Holland Travel Service

Gaarne wens ik informatie over:

Reis naar: _____

Onder leiding van: _____

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

1153/17